

MIECZYŚLAW SZWEJ TChr

PATRON Z KRAKOWA NAD RZEKĄ CZERWONĄ

Polish Fraternal Aid Society of St. John Cantius powstało w Winnipeg w szczególnych okolicznościach. Preriowa prowincja Manitoba stanowiła jeszcze w XIX w. tereny, na których osiedlali się pierwsi Polacy. Należeli oni do armii napoleońskiej i po jej klęsce pod Waterloo przybyli do ontaryjskiego miasta Kingston (Kanada), gdzie służyli w kolonialnych oddziałach brytyjskich. W r. 1817 w ramach akcji lorda T. D. Selkirka, zwanej Red River Settlement, udali się jako eskorta wojskowa nad Rzekę Czerwoną w Manitobie i założyli tam pierwsze gospodarstwa polskie, szpitale, kościoły i szkoły.

Francuska parafia Niepokalanego Poczęcia NMP, w diecezji St. Boniface, posiada wiele polskich nazwisk w spisach swoich wiernych; świadczą o nich także notatki w Dominion Census of Canada. W 1873 r. powstało Winnipeg Literary and Dramatic Association; kierował nim red. Edwin Brokowski, wydawca „Manitoba Gazette”, a czynną członkinią była jego siostra Patricia. Większy napływ Polaków do środkowej Kanady zaczął się dopiero kilkanaście lat przed I wojną światową. Pierwszym duszpasterzem polonijnym został ks. Leopold A. Klawiter, uczestnik powstania 1863 r.

Napływ ludności galicyjskiej na żyzne ziemie preriowe wzrastał się z roku na rok. Dla duszpasterskiego obsłużenia Austriaków, Słowaków i Ukraińców abp Ludwik Langevin, członek zakonu oo. oblatów, sprowadził do diecezji St. Boniface 2 zakonników, rodzonych braci, Wojciecha i Jana Kulawych OMI. W polskiej dzielnicy przy Selkrik Ave. założyli parafię Św. Ducha, a 1 XI 1899 r. została odprawiona msza św. w polskim kościele.

Przy stałej parafii polskiej zaczęło pomyślnie rozwijać się życie organizacyjne. Zawiązано Bractwo Wzajemnej Pomocy Świętego Ducha, powstało Polish Emigration Society, Polski Sokół i 2 Towarzystwa Królewskie: Władysława Jagiełły i Jana III Sobieskiego. Nowi osadnicy z Podola stale przybywali i parafia Św. Ducha rozbudowywała kolejno kościół, plebanię, szkołę polską. Zamożność wiernych nie była zbyt duża i musiano zaciągnąć duże pożyczki bankowe na rozbudowę. Ks. prob. Franciszek Kowalski

dość mocno bronił jedności parafii i nie chciał jej podziału. Tymczasem, decyzją Stolicy Apostolskiej, od najstarszej archidiecezji katolickiej na preriach St. Boniface oddzielono miasto Winnipeg, leżące po zachodniej stronie Rzeki Czerwonej, i stworzono osobną diecezję z siedzibą w stolicy Manitoby — Winnipeg. Jej pierwszym ordynariuszem został abp A. A. Sinnot, do którego Polacy zamieszkujący okolice McPhillips Str. zwrócili się o erygowanie drugiej parafii polskiej w mieście. Z pewnymi trudnościami doszło do tego aktu 19 XI 1917 r. Sam arcybiskup Sinnot studiował teologię w Kolegium Św. Sulpicjusza w Montrealu, gdzie zetknął się z kilkoma Polakami i nazwa: Uniwersytet Jagielloński nie była mu obca. Kiedy zgodził się, żeby Polacy zamieszkali w dużej dzielnicy West Kildonan zbierali składki na zakup ziemi pod nowy kościół polski, osobiście nadał przyszłemu kościołowi wezwanie Św. Jana Kantego, niegdyś profesora krakowskiego.

Nabożeństwa dla Polaków w Hali Węgiersko-Niemieckiej odprawiał najpierw ks. Leopold Blum. Jednocześnie do wznoszenia murowanej świątyni przy Burrows Ave. przystąpił ks. Józef Solski, były duszpasterz z Sirtton w Manitobie. Po I wojnie światowej składki parafialne nie pozwalały na większy rozmach inwestycyjny i zaistniała konieczność stworzenia jakiejś organizacji wspomagającej nowo powstałą parafię w jej wysiłkach budowlanych. Z tego właśnie względu pod przewodnictwem ks. prob. Solskiego parafianie (Sobotkiewicz, Kaczor, Wertepny i in.) zawiązali świeckie, choć o charakterze wybitnie kościelnym, Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Św. Jana Kantego. Dokonało się to latem 1918 r. i w ciągu kilku lat współpracy wzniesiono okazałą świątynię z wysoką wieżą oraz zakupiono tereny pod rezydencję dla księży i sióstr benedyktynek.

W 1924 r. zawiązało się przy parafii św. Jana Kantego St. Joseph Fraternal Aid Society, a parafialne dotąd Towarzystwo Św. Jana Kantego przeszło pod zarząd wyłącznie świecki. Z początku wynajmowało lokal w starym tartaku, ale jego zapal patriotyczny i społeczny nie gasł i dlatego postanowiono zbudować własny budynek na skrzyżowaniu ul. Arlington i Mountain. Rzutkiem prezesowi Michałowi Sobotkiewiczowi udało się ukończyć roboty w r. 1924 i od razu zaczęły tam działać polski teatr i biblioteka, polonijne bazyry i loterie. Dobrze rozwijała się akcja pomocy zrujnowanej Polsce, współpraca z polonijnymi ośrodkami Ognisko i Oświata ze Stowarzyszeniem Polskich Obrońców Ojczyzny.

1 XI 1932 r. Towarzystwo Św. Jana Kantego w Winnipeg obchodziło 15-lecie swego założenia i z tej okazji ukazał się na łamach tygodnika „Czas” duży artykuł jubileuszowy z pamiątkowymi fotografiami. Towarzystwo liczyło wówczas 400 członków, posiadało dobrze rozbudowaną bazę materialną (w wypadkach losowych wspomagało swoich członków finansowo). Urządzano regularnie akademie z okazji świąt narodowych,

działała przy Towarzystwie szkółka języka polskiego i charytatywna sekcja pań. W pracy wyróżniali się: S. Hrabi, J. Sikora, N. Gensiorek i wielu innych. Jesienią 1932 r. zawiązano w Winnipeg, staraniem adwokata B. B. Dubieńskiego, Zjednoczenie Zrzeszeń Polskich w Kanadzie, do prac którego włączyło się aktywnie Towarzystwo Św. Jana Kantego. W tym samym okresie powstała w metropolii spółka Polish Press Ltd, która wykupiła polską gazetę „Czas” od ukraińskiego właściciela. Księgarnia Polska (658 Main Str.), wydając wtedy szereg książek polskich, nie była w stanie zapewnić tygodnikowi minimum egzystencji i musiano stworzyć specjalne udziały finansowe dla poratowania tego jedyne go wydawnictwa polskiego w zachodniej Kanadzie. Ogromne zasługi dla utrzymania gazety położył Zarząd Towarzystwa Św. Jana Kantego, wielokrotnie ofiarowując na jej cel wysokie sumy pieniędzy. Co więcej, jeden z najwierniejszych członków Towarzystwa Św. Jana Kantego Józef Kołt przez dziesiątki lat pełnił funkcje prezesa lub wiceprezesa Dyrektoriatu Prasowego, zawsze narażonego na niedobory finansowe. Przyprawdzał często nawet żonę i dzieci do redakcji, aby przez ich pracę obniżyć cenę ekspedycji pisma. Dzięki takim ludziom tygodnik „Czas” doczekał się w bieżącym roku diamentowych godów. W ciągu 60 lat swego istnienia w służbie słowu polskiemu przyczyniał się do podtrzymania wśród wychodźstwa kultury polskiej i tradycji narodowych. Podkreślić należy, że bez pomocy okazanej przez Towarzystwo Św. Jana Kantego działalność „Czasu” byłaby niemożliwa.

Po II wojnie światowej dynamicznie rozwijały się w Winnipeg organizacje kombatanckie i sportowe, natomiast omawiane Towarzystwo przeżywa swój zmierzch. Mimo trudności personalnych Towarzystwo Św. Jana Kantego przy 770 Mountain Ave. pracuje nadal. Kieruje nim, jako prezes, J. Sielawko. Funkcję jego zastępcy pełni Izydor Łopata, a stanowisko sekretarza Kazimierz Skwarek.

THE PATRON SAINT FROM CRACOW ON THE RED RIVER

Summary

The first Polish settlers arrived on the Red River in Manitoba in 1817. They had been former solidiers of the Napoleonic Army. Yet, bigger Polish settlements were set up as late as the end of the 19th century. They were cared for by Father Leopold A. Klawiter, and then by two brothers, both Oblates, Fathers Jan and Wojciech Kulawy who set up the first Polish parish under the invocation of Holy Spirit. In 1917 another Polish parish was founded in Winnipeg. It was dedicated to St. John Kanty, a Professor of Jagiellonian University. Several Polish societies were organized including St. John Kanty's Society of Mutual Help (Towarzystwo Wzajemnej Pomocy św. Jana Kantego) which is still active. It has rendered immense services to the cause of cultivating Polish culture among the Canadians of Polish origin in Winnipeg, Manitoba.